

Wynagrodzenia w polskim sektorze usługowym

Remunerations in the Polish services sector

Jarosław Mikołajczyk

Barbara Partyńska-Brzegowy

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest identyfikacja, porównanie i ocena wysokości wynagrodzeń w obrębie polskiego sektora usługowego w latach 2005-2017. Dodatkowym celem jest predykcja wysokości wynagrodzeń do 2025 r.

Materiał i metody: Dane liczbowe pochodzą z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, a także bezpośrednio ze strony internetowej Urzędu. W pracy wykorzystano metodykę analizy opisowej i porównawczej. Do prognozowania wykorzystano metodę najmniejszych kwadratów.

Wyniki: Dokonano analiz wartości i dynamiki wynagrodzeń w polskim sektorze usługowym na tle danych dla całej gospodarki narodowej. Ponadto wykonano prognozę wartości wynagrodzeń ogółem i w poszczególnych sekcjach sektora usługowego do 2025 r. Wynagrodzenia w całym sektorze usługowym były tylko nieznacznie niższe od średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Zaobserwowano także znaczne zróżnicowanie wynagrodzeń wewnątrz sektora usługowego. Najwyższe wynagrodzenie uzyskiwali pracownicy sekcji J – informacja i komunikacja, najniższe natomiast pracownicy sekcji I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi.

Wnioski: Wynagrodzenia w sektorze usługowym były nieznacznie niższe niż średnia pensja w całej gospodarce narodowej, jednak przy zachowaniu zaobserwowanych trendów, niekorzystna dla sektora usługowego różnica może się powiększyć. Sektor usługowy jest obecnie i będzie w przyszłości silnie zróżnicowany pod względem wysokości wynagrodzeń. Na najwyższe liczyć mogą przedstawiciele zawodów związanych z informatyką (sekcja J), a najniższe będą związane z zakwaterowaniem i gastronomią (sekcja I).

Słowa kluczowe: sektor usług, wynagrodzenia.

Wprowadzenie

Współczesne rozwinięte gospodarki charakteryzuje dominacja sektora usługowego. Zjawisko dominacji tego sektora w gospodarce oraz wzrostu jego znaczenia określane jest mianem serwicyzacji [1,9]. Dominacja przejawia się obecnie liczbą podmiotów gospodarczych, zatrudnieniem, a także wkładem w ogólną wartość wytwarzanej produkcji [2,8]. Czynniki te sprawiają, że zdecydowana większość osób aktywnych zawodowo pracuje właśnie w sektorze usług. Przy stałym wzroście znaczenia sektora, kosztem dwóch pozostałych (rolnictwa i przemysłu), jego wybór, jako miejsca pracy i zarabiania jest już obecnie i zapewne będzie także w przyszłości najczęstszym. Dla osób podejmujących pracę oraz planujących przyszłą karierę zawodową jednym z kluczowych czynników w wyborze zawodu jest wysokość płac, gdyż funkcja dochodowa jest uznawana za najistotniejszą spośród wszystkich funkcji wynagrodzeń [8]. Sektor usługowy nie jest jednak wewnątrznie jednorodny [9], świadczone usługi także są zróżnicowane, a zachodzące zmiany w dochodach ludności, stylu życia oraz postęp technologiczny wpływają na zmiany struktury wytwarzanych usług, a co za tym idzie pociągają za sobą także zmiany wewnętrzne w strukturach sektora usługowego [2,7].

Niejednorodność sektora oraz zachodzące zmiany powinny przyczyniać się do różnicowania wynagrodzeń w jego obrębie. Artykuł jest próbą odpowiedzi na pytania, jak kształtuje się wysokość wynagrodzeń w polskim sektorze usługowym względem średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej oraz jak duże jest zróżnicowanie wewnątrz samego sektora.

Materiał i metody

Celem artykułu jest identyfikacja, porównanie i ocena wysokości wynagrodzeń w obrębie polskiego sektora usługowego w latach 2005-2017. Dodatkowym celem jest predykcja wysokości wynagrodzeń do 2025 r.

Dla zrealizowania postawionego celu w artykule dokonano analiz wysokości i dynamiki zmian wynagrodzeń w ramach poszczególnych sekcji PKD. Wynagrodzenia w sektorze usługowym porównano do średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.

W artykule dokonano analiz wynagrodzeń sektora usługowego wg sekcji gospodarki narodowej. Zgodnie z polską statystyką masową do sektora usług kwalifikowane są sekcje od G do S [4], tj.: G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – transport i gospodarka magazynowa, I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – informacja i komunikacja, K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – działalność związana z obsługą rynku

nieruchomości, M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – edukacja, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – pozostała działalność usługowa. Ze względu na rozległość opisów poszczególnych sekcji PKD w dalszej części artykułu do ich identyfikacji stosowane będą głównie powyższe oznaczenia literowe.

Dane wykorzystane w artykule pochodzą z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego [5]. Ze względu na brak odpowiednich danych w artykule dokonano oszacowania przeciętnego wynagrodzenia w sektorze usługowym ogółem dla poszczególnych lat objętych analizą, mnożąc przeciętne wynagrodzenie w sekcji przez przeciętną liczbę pracujących w sekcji. Tak uzyskane wielkości zsumowano dla całego sektora usługowego i podzielono przez przeciętne zatrudnienie w całym sektorze usług.

Prognozę wynagrodzeń wykonano z wykorzystaniem metody najmniejszych kwadratów [3], przyjmując liniową funkcję trendu.

Wynagrodzenia w celu urealnienia przeliczono na ceny stałe 2017 r., korygując wartości bieżące o roczne wskaźniki wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych przyjęte za GUS [11]¹. Wartości realne posłużyły do obliczenia dynamiki wynagrodzeń.

Wyniki

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce polskiej w analizowanym okresie wzrosło o 81,5%, z kwoty 2361 zł w 2005 r. do 4284 zł w 2017 r. (tab. 1). Średni roczny wzrost nominalnych wynagrodzenia wynosił 6,8%. Wysokość wynagrodzeń w sektorze usługowym ogółem była w większości analizowanych lat nieznacznie niższa od przeciętnego wynagrodzenia w całej gospodarce narodowej. Najwyższa różnica wystąpiła w 2013 r. i wyniosła 1,25% na niekorzyść sektora usługowego. Jedynie w 2009 r. przeciętne wynagrodzenie ogółem w usługach przekroczyło o 0,12% wartość średniego wynagrodzenia w całej gospodarce narodowej. W bardzo niejednorodnym sektorze usługowym wynagrodzenia wykazywały jednak także znaczne zróżnicowanie. Najwyższe wynagrodzenia występowały w sekcjach J i K, czyli w dziedzinach usług związanych z informatyką oraz finansami. Wynagrodzenia w sekcji J przewyższały średnią krajową przeciętnie o 72,3% (od

¹ Wskaźniki te dla poszczególnych lat analizy wynosiły: 2005 – 102,1; 2006 – 101,0; 2007 – 102,5; 2008 – 104,2; 2009 – 103,5; 2010 – 102,6; 2011 – 104,3; 2012 – 103,7; 2013 – 100,9; 2014 – 100,0; 2015 – 99,1; 2016 – 99,4; 2017 – 102,0.

67,1% w 2012 r. do 79,1% w 2006 r.). Natomiast wynagrodzenia w sekcji K o prawie 70,0% (od 64,00% w 2014 r. do 82,36% w 2007 r.). Znacząco wyższe od średniej krajowej wynagrodzenia występowały także w sekcjach M i O (sekcje związane z działalnością profesjonalną i naukową oraz administracyjną). W obydwu sekcjach wynagrodzenia były o ok. $\frac{1}{4}$ wyższe od średniej krajowej. Ponadto wynagrodzenia wyższe od przeciętnego uzyskiwano także w sekcjach P (średnio o 2,9% w całym okresie analizy) i L, (o 5,3%), czyli związanych z działalnością edukacyjną i obsługą rynku nieruchomości. W ramach pozostałych sekcji wynagrodzenia były niższe od średniej krajowej. Zdecydowanie najgorzej zarabiającymi byli pracownicy związanej z zakwaterowaniem i gastronomią sekcji I. W całym analizowanym okresie wynagrodzenia w tej sekcji były o 37,0% niższe od średniej krajowej. Niemal równie duża różnica wynagrodzeń występowała w sekcji N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca), w której wynagrodzenia były przeciętnie o 30,6% niższe od średniej krajowej. W sekcji tej następował jednak w kolejnych latach wzrost wynagrodzeń, którego skala była większa od wzrostu wynagrodzenia w całej gospodarce narodowej, stąd niekorzystna relacja uległa pod koniec okresu analizy nieznacznej poprawie. Znaczna różnica na niekorzyść sekcji sektora usług występowała także w sekcjach: S (wynagrodzenia przeciętnie o 21,0% niższe od średniej krajowej), G (o 17,0% niższe) i F (o 16,4% niższe). Ponadto poniżej średniej krajowej zarabiali pracownicy zatrudnieni w sekcjach: R (o 9,8%), H (o 8,4%) i Q (o 7,2%).

Tabela 1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w latach 2005-2017 (w zł)

Table 1. Average monthly gross wages by section of the Polish Classification of Economic Activities (PCEA) in 2005-2017 (PLN)

Sekcje PKD	Rok												
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sekcja G	1914	2009	2192	2434	2545	2634	2774	2905	3004	3130	3278	3471	3730
Sekcja H	2327	2394	2554	2825	2922	2952	3064	3166	3259	3374	3470	3551	3760
Sekcja I	1506	1555	1653	1829	1918	2023	2104	2177	2271	2370	2460	2619	2844
Sekcja J	4219	4436	4603	5069	5324	5538	5853	5900	6166	6424	6685	7060	7469
Sekcja K	4239	4467	4874	5047	5336	5390	5819	5990	6154	6194	6511	6659	7069
Sekcja L	2578	2680	2850	3113	3258	3383	3524	3719	3831	3941	4075	4223	4524
Sekcja M	3055	3223	3508	3616	3972	4055	4209	4361	4452	4598	4862	5008	5388
Sekcja N	1582	1626	1774	1985	2058	2125	2311	2462	2549	2672	2850	2967	3168
Sekcja O	3061	3215	3369	3800	4020	4150	4320	4392	4521	4661	4788	5042	5305
Sekcja P	2469	2571	2712	2964	3162	3381	3577	3750	3909	4015	4133	4176	4256
Sekcja Q	1950	2099	2466	2875	3066	3137	3226	3301	3375	3457	3566	3752	4006
Sekcja R	2197	2303	2428	2678	2853	2934	3031	3121	3254	3353	3477	3644	3854
Sekcja S	2192	2266	2286	2323	2490	2351	2417	2542	2876	2971	3041	3239	3302
Sekcje G-S*	2398	2511	2705	2976	3156	3262	3425	3556	3674	3791	3933	4086	4309
Gospodarka ogółem	2361	2476	2673	2942	3102	3224	3404	3530	3659	3777	3908	4052	4284

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

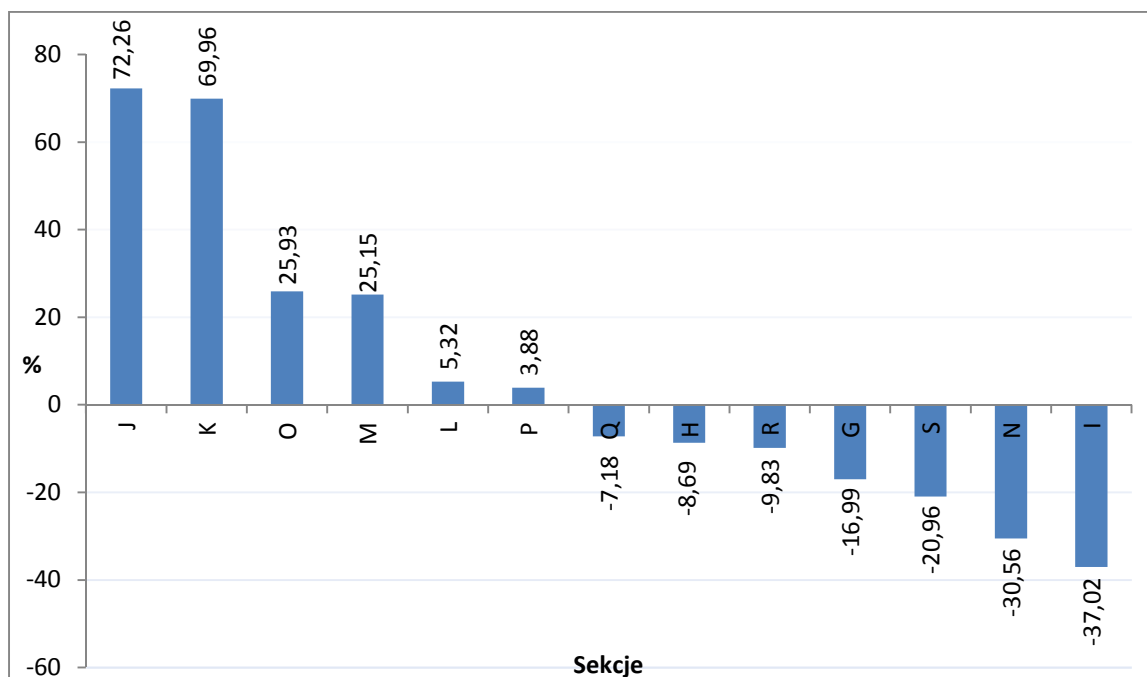
Source: Local Data Bank Office of the Central Statistical Office

*wartość szacowana

* est. value

Wykres 1. Przeciętna różnica między wynagrodzeniami w sekcjach PKD a średnim wynagrodzeniem w gospodarce narodowej w latach 2005-2017 (w%)

Chart 1. Average difference between wages in the PCEA sections and average wages in the national economy 2005-2017 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: Own study based on CSO data.

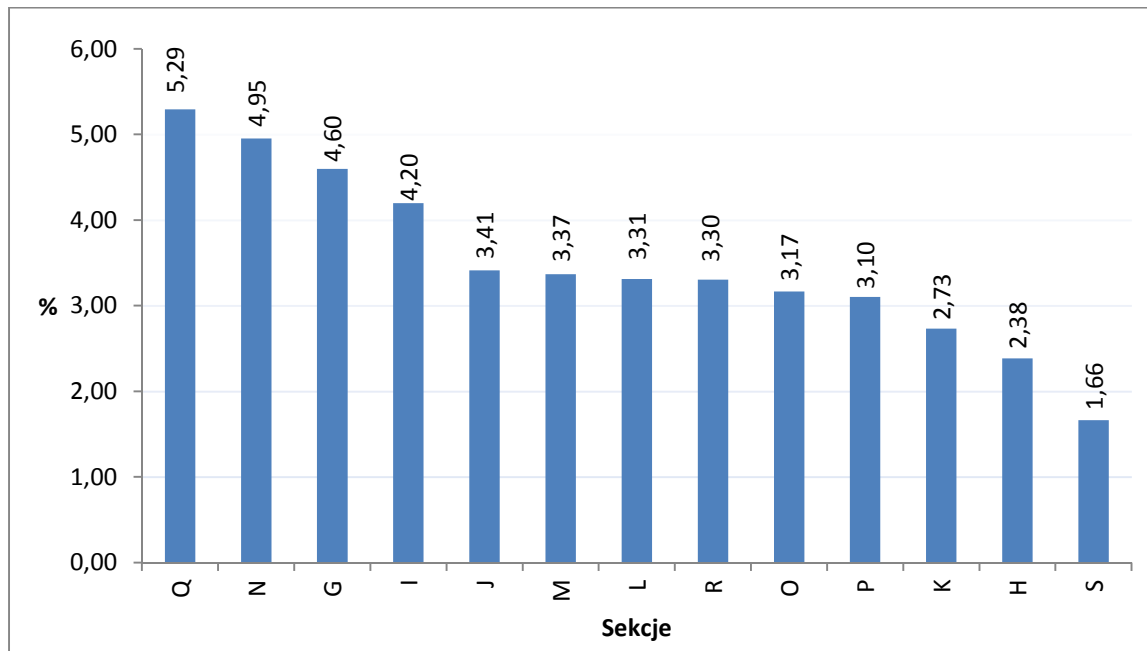
Jak już zaznaczono, wynagrodzenia w gospodarce narodowej w okresie objętym analizami wzrastały. Uwzględnienie inflacji pozwala określić wysokość realnego wzrostu wynagrodzeń. Skala realnego wzrostu średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej wyniosła w okresie badań 44,5% i była prawie dwukrotnie niższa od wzrostu nominalnego. Średnie roczne tempo realnego wzrostu wynagrodzeń wyniosło w gospodarce narodowej 3,7%. W sektorze usługowym realne wynagrodzenia rosły przeciętnie rocznie o 0,1 p.p. wolniej niż w całej gospodarce, natomiast w sektorze rolnym i przemysłowym dynamika wzrostu była wyższa niż ogółem w gospodarce. Także w poszczególnych sekcjach wchodzących w skład sektora usług dynamika wzrostu wynagrodzeń była zróżnicowana. Najszybciej realne wynagrodzenia rosły w sekcji Q, związanej z opieką zdrowotną i pomocą społeczną, a następnie w sekcjach N, G oraz I. W sekcjach tych wzrost wynagrodzeń był większy niż ogółem w gospodarce (wykres 2). Należy jednak zaznaczyć, że wynagrodzenia w tych sekcjach były niższe od średniej krajowej. Wzrost wynagrodzeń we wszystkich pozostałych sekcjach sektora usługowego był niższy od wzrostu wynagrodzeń w całej gospodarce.

Wynagrodzenia w sektorze usługowym, podobnie jak w całej gospodarce, wzrastały w różnym tempie w poszczególnych latach. Najlepszym pod względem wzrostu wynagrodzeń był 2008 r., w którym średnie wynagrodzenie w całej gospodarce wzrosło nominalnie o 10,1%, a realnie o 5,7%. Także w sektorze usług w 2008 r. w większości sekcji wystąpił najwyższy wzrost wynagrodzeń spośród wszystkich analizowanych lat. Aż w 7 na 13 sekcji usługowych najwyższy wzrost wynagrodzeń odnotowano właśnie w tym roku. W 2 sekcjach najwyższy wzrost wynagrodzeń wystąpił w 2007 r., a w 1 sekcji w 2010 r. W sekcji S natomiast najwyższy wzrost wynagrodzeń miał miejsce w 2013 r.

W analizowanym okresie miały również miejsce realne spadki wynagrodzeń. Jedynie w 3 sekcjach usługowych (G, N i S) w okresie badań nie wystąpił spadek wartości realnego wynagrodzenia. Zdecydowana większość sytuacji zmniejszenia realnego wynagrodzenia miała miejsce w latach 2008-2011, co można wiązać z okresem globalnego kryzysu gospodarczo-finansowego.

Wykres 2. Średnia roczna dynamika realnego wzrostu wynagrodzeń w sektorze usługowym wg sekcji PKD w latach 2005-2017 (w %)

Chart 2. Average annual growth rate of real wage growth in the services sector by PCEA sections 2005-2017 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: Own study based on CSO data.

Ustalenie tempa wzrostu wynagrodzeń pozwala na wyznaczenie jego kształtowania się w przyszłości. Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że przy zachowaniu trendów z lat 2005-2017 wynagrodzenia w sektorze usługowym ogółem będą w dalszym ciągu zbliżone do

przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Podobnie jak dotychczas w sześciu sekcjach PKD wynagrodzenia będą wyższe od średniej krajowej, natomiast w siedmiu będą się kształtowały poniżej niej (tab. 2).

Tabela 2. Prognoza wysokości wynagrodzeń w sektorze usługowym wg sekcji PKD oraz w gospodarce narodowej w latach 2020-2025 (miesięcznie w zł)

Table 2. Forecast of remuneration in the services sector by PCEA section and in the national economy in 2020-2025 (monthly in PLN)

Sekcje PKD	Rok					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sekcja G	4048	4190	4332	4474	4616	4758
Sekcja H	4065	4178	4291	4404	4517	4630
Sekcja I	3044	3149	3254	3359	3463	3568
Sekcja J	8077	8335	8594	8852	9111	9370
Sekcja K	7659	7880	8101	8321	8542	8763
Sekcja L	4913	5068	5224	5379	5534	5690
Sekcja M	5787	5966	6145	6324	6503	6681
Sekcja N	3500	3632	3763	3894	4026	4157
Sekcja O	5791	5967	6144	6320	6497	6673
Sekcja P	4923	5085	5247	5409	5570	5732
Sekcja Q	4459	4610	4761	4913	5064	5215
Sekcja R	4190	4321	4452	4583	4714	4845
Sekcja S	3501	3597	3693	3789	3885	3981
Sekcje G-S	4832	4984	5136	5287	5439	4309
Sekcje ogółem	4737	4892	5047	5203	5358	5514

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: Own study based on CSO data.

W 2025 r. od średniego krajowego wynagrodzenia wyższe wynagrodzenia będą występowały w tych samych sekcjach sektora usługowego, co w latach 2005-2017. Zmianie ulegnie jednak kolejność wysokości wynagrodzeń. Najwyższych wynagrodzeń będą się mogli spodziewać pracownicy sekcji: J i K, następnie sekcji: M i O oraz sekcji: P i L, w których wynagrodzenia będą zbliżone do średniej krajowej. Niższych od średniej krajowej wynagrodzeń mogą się spodziewać pracownicy sekcji: Q, R, G, H, N, S i I. Można więc stwierdzić, że w wyniku ogólnego wzrostu wynagrodzeń nie nastąpią gwałtowne zmiany ich relacji do średniego wynagrodzenia, a jedynie zmianom ulegać będą wewnętrzne relacje wynagrodzeń w sektorze usługowym pod względem ich wysokości.

Podsumowanie

Wynagrodzenia w polskim sektorze usługowym ogółem kształtowały się na poziomie nieznacznie tylko niższym od średniego wynagrodzenia w całej gospodarce narodowej. Analizy wskazują, że również w najbliższej przyszłości ich wysokość będzie zbliżona do średniej krajowej, jednak ze względu na niższą dynamikę wzrostu w sektorze usługowym niż w całej gospodarce, różnice na niekorzyść sektora usługowego będą się najprawdopodobniej pogłębiać. W okresie badań występowało zróżnicowane tempo wzrostu wynagrodzeń. Najlepszym pod tym względem, zarówno dla sektora usługowego, jak i dla całej gospodarki był 2008 r. Przeciętne tempo wzrostu realnych wynagrodzeń w całym badanym okresie wyniosło w całym sektorze usługowym 3,61% rocznie i było o 0,10 p.p. niższe niż w całej gospodarce.

Sektor usługowy wykazuje duże zróżnicowanie wysokości wynagrodzeń pomiędzy tworzącymi go sekcjami. Najwyższe zarobki osiągnęli pracownicy sekcji J (informacja i komunikacja) i K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa). W sekcjach tych wynagrodzenia były wyższe o ok. 70% od średniej krajowej. Znacząco wyższe od średniej krajowej wynagrodzenia uzyskiwali także pracownicy sekcji O (administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne) i M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna). W obydwu sekcjach wynagrodzenia były o ok. 25% wyższe niż średnia krajowa. Najniższe wynagrodzenia osiągnęli przedstawiciele sekcji I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi). Ich zarobki były o blisko 40% niższe od średniej krajowej. Znacząco niższe od średniej krajowej wynagrodzenia wypłacane były pracownikom sekcji N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca), S (pozostała działalność usługowa) i G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów). Pod względem wysokości wynagrodzeń przodowały więc sekcje związane głównie z nowoczesnymi usługami profesjonalnymi, a najniższe zarobki uzyskiwano w działalnościach tradycyjnych. Główną przyczyną tego stanu rzeczy są zapewne zmiany zachodzące w gospodarce (także światowej). Rosnący ciągle popyt na usługi profesjonalne, zapotrzebowanie na opracowania o charakterze naukowym i coraz większe znaczenie technologii komputerowych zwiększają także popyt na fachowców z powyższych dziedzin, a to pociąga za sobą wzrost wynagrodzeń.

Literatura

- [1] Bywalec, C., Rudnicki, L. (2002). *Konsumpcja*. Warszawa: PWE.
- [2] Flejterski, S., Klóska, R., Majchrzak, M. (2005). Usługi w teorii ekonomii. S. *Flejterski, A. Panasiuk, J. Perenc, G. Rosa (red.) Współczesna ekonomika usług*. Warszawa: PWN, 13-40.
- [3] Górecki B. (2010). *Ekonometria podstawy teorii i praktyki*. Warszawa: Wydawnictwo Key Text, 35-44.
- [4] <http://www.klasyfikacje.gofin.pl/pkd/4,0.html> (dostęp z dnia 02.02.2019 r.)
- [5] <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp z dnia 28.01.2019 r.).
- [6] Kruszka, M. (2006). Sektor usług w gospodarce krajów wysokorozwiniętych. *Wiadomości Statystyczne 11 (2006)*, 55-70.
- [7] Mikołajczyk J., Partyńska-Brzegowy B. (2018) Struktury sektora usługowego w Polsce w latach 2009-2016. *Problems of Economics and Law*, T. 1, Nr 1, E-ISSN: 2657-4888, (<https://peljournal.pl/resources/html/cms/MAINPAGE>)
- [8] Pochtowski A. (2003). *Zarządzanie zasobami ludzkimi (Human Resources management)*. Warszawa: PWE.
- [9] Skórska, A. (2013). Uwarunkowania rozwoju sektora usług. [w:] *Serwicyzacja polskiej gospodarki - przemiany wewnątrzsektorowe (red.) D. Kotlorz (red.)*. Wyd. UE w Katowicach, 11-53.
- [10] Szukalski, S. (2004). Serwicyzacja gospodarki i industrializacja usług. *Handel Wewnętrzny 4-5, 2004*, 47-53.
- [11] www.gus.pl (dostęp z dnia 13.02.2019 r.)

Summary

Objectives: The main purpose of the article is identification, comparison and assessment of the remunerations within the Polish services sector in 2005-2017. An additional goal is to predict remunerations by 2025.

Data and methods: The figures are gained from the Local Data Bank of the Central Statistical Office, and from the Office website directly. The descriptive and comparative analysis methodology was used. Least squares regression used to predict.

Results: Analyzes of the value and dynamics of wages in the Polish service sector were made against the background of data for the entire national economy. In addition, the forecast of remuneration in general and in individual sections of the services sector up to 2025 was made. Salaries in the entire service sector were only slightly lower than the average wages in the national economy. A significant variation in remuneration within the services sector was also observed. The highest salary was obtained by employees of Section J - information and communication, while the lowest - employees of Section I - activity related to accommodation and catering services.

Conclusions: Wages in the services sector were slightly lower than the average salary in the entire national economy, however, while observing the trends, the difference in the services sector may increase. The service sector is currently and will be strongly diversified in terms of remunerations in the future. The highest remunerations can be obtained by representatives of IT-related professions (section J), and the lowest will be related to accommodation and catering services (section I).

Keywords: services sector, remunerations
